Objektumorientált programozás

Objektumalapú programozás a C++ programozási nyelvben

Adatfolyamok

Darvay Zsolt

A standard könyvtár

17. A standard könyvtár felépítése
18. Adatfolyamok
19. Algoritmusok

18. Adatfolyamok

Bevitel és kivitel megvalósítása osztályokkal

Áttekintés

18.1. Az adatfolyam fogalma

18.2. Formátumozott kimenet

18.3. Formátumozott bemenet

18.4. Állománykezelés

18.1. Az adatfolyam fogalma

- Az adatfolyam (stream) alatt az adatok áramlását értjük egy bizonyos forrástól egy cél irányába.
- A forrás lehet: a billentyűzet, egy állomány, vagy egy memóriaterület.
- A cél lehet a képernyő, egy állomány, vagy egy memóriaterület.

Az iostream és iostream.h közti különbség

- Az adatfolyamok használatához az iostream fejállományt kell beékelni.
- Az adatfolyamokra vonatkozó osztályokat sablonokként definiálja a rendszer.
- A régebbi változatokkal való kompatibilitás céljából a Visual C++ 6.0-ban még megőrizték az iostream.h fejállományt, amely nem használ sablonokat. A jelenlegi Visual C++-ban az iostream.h fejállomány már nem használható.

Az adatfolyamokra vonatkozó rendszer felépítése

- Az ios_base alaposztállyal rendelkező hierarchia.
- Az átmeneti tárak (pufferek) kezelése a basic_streambuf bázisosztályból származtatott osztályokkal.
- A formázással kapcsolatos helyi sajátosságok megadása a locale objektummal.

Az ios_base alaposztállyal rendelkező hierarchia

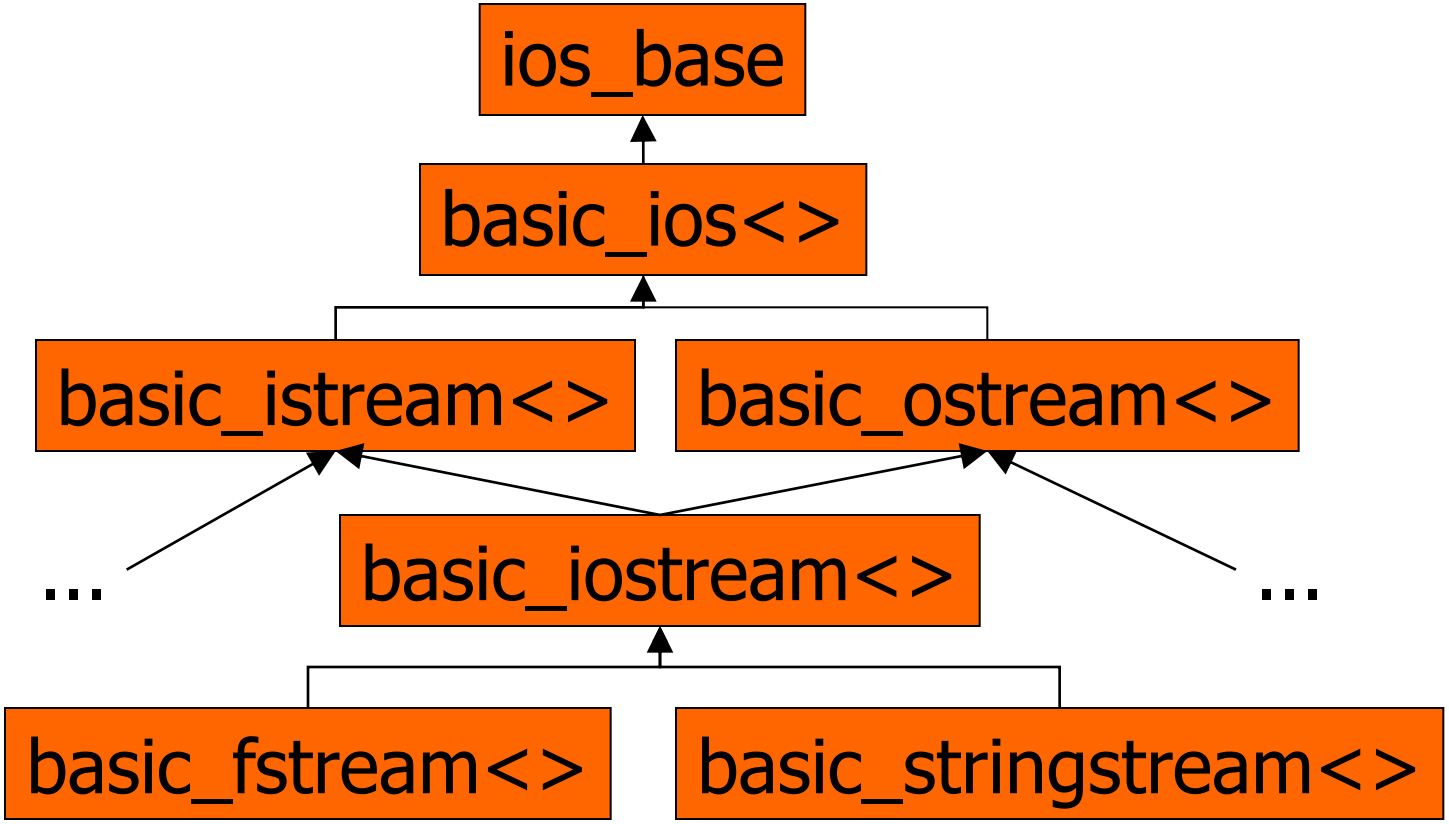

Az osztályhierarchia további részei

- A basic_istream osztály a basic_istringstream és basic_ifstream származtatott osztályokkal is rendelkezik.
- A basic_ostream osztály a basic_ostringstream és basic_ofstream származtatott osztályokkal is rendelkezik.
- A basic_ios virtuális bázisosztálya a basic_istream és basic_ostream osztályoknak.
- Ily módon a basic_ios adattagjait csak egy példányban örökli a basic_iostream.

A basic_ előtag elhagyásával kapott osztályok

- A <> karakterek az osztályhierarchiában arra utalnak, hogy az illető osztály egy sablon.
- A basic_ előtag elhagyásával olyan osztályokat kapunk, amelyekre a sablonparaméter char típussal van behelyettesítve.
- Ha a sablonparaméter helyén wchar_t van, akkor az adatfolyam széles karaktereket dolgoz fel.

Az istream, ostream, iostream, ... osztályok

- Típusdeklarációkkal vannak megadva:

```
typedef basic_istream<char> istream;
typedef basic_ostream<char> ostream;
typedef basic_iostream<char> iostream;
```

Szabványos adatfolyamok

- Kimeneti adatfolyam karakterekre:

  ostream cout;

- Hibaüzenetek kimeneti adatfolyama:

  ostream cerr; // pufferkezelés nélkül

  ostream clog; // pufferkezeléssel

- Bemeneti adatfolyam karakterekre:

  istream cin;

Az wistream, wostream, wiostream, ... osztályok

- Típusdeklarációkkal vannak megadva:

```
typedef basic_istream<wchar_t> wistream;
typedef basic_ostream<wchar_t> wostream;
typedef basic_iostream<wchar_t> wiostream;
```

Szabványos adatfolyamok széles karakterekre

- Kimeneti adatfolyam wchar_t típusra:

  wostream wcout;

- Hibaüzenetek kimeneti adatfolyama:

  wostream wcerr; // pufferkezelés nélkül

  wostream wclog; // pufferkezeléssel

- Bemeneti adatfolyam wchar_t típusra:

  wistream wcin;

18.2. Formátumozott kimenet

- A formátum szerinti beolvasását és kiírást a ios_base osztályban definiált jelzőbitek segítségével valósíthatjuk meg.
- A jelzőbitekhez egy-egy nevet rendeltek, oly módon, hogy a bitekre az

  ios_base::bitnév

- alakban lehessen hivatkozni. A jelzőbitek által alkotott adattag típusa ios_base::fmtflags. Ez általában int.

A jelzőbitek nevei

- skipws: beolvasáskor a fehér karaktereket figyelmen kívül hagyja;
- unitbuf: a puffert üríti kimenet után;
- uppercase: nagybetűvel írja a hexadecimális számokat, és az exponenciális alakot;
- showbase: a számrendszer alapja is megjelenik;
- showpoint: a tizedespont és az utána következő esetleges nullák is megjelennek;
- showpos: a pozitív egészeket is előjellel írja ki;

A jelzőbitek nevei

- left: balra igazítás;
- right: jobbra igazítás;
- internal: a töltőkarakterek az előjel, illetve a számrendszer alapja, és a szám közé kerülnek;
- dec: tízes számrendszer;
- oct: nyolcas számrendszer;
- hex: tizenhatos számrendszer;
- scientific: exponenciális alakos kiírás;
- fixed: tizedespontos kiírás;
- boolalpha: a logikai típust szavakkal írja ki.

A jelzőbitek csoportosítása

- Három csoport:
  - adjustfield: left, right, internal;
  - basefield: dec, oct, hex;
  - floatfield: scientific, fixed.
- A csoportok nevére is az ios_base::név alakban hivatkozhatunk, ahol a név a csoport neve.

A setf tagfüggvény

- Az ios_base tagfüggvénye. Két alakja van:
  - fmtflags setf(fmtflags f);
  - fmtflags setf(fmtflags f, fmtflags cs);
- Az első változat a megadott biteket állítja be.
- A második egy adott csoporton belüli bitet állít be, a régit törli.
- Mindkét függvény a régi állapotot téríti vissza.

A flags tagfüggvény

- Az ios_base tagfüggvénye. Két alakja:

  fmtflags flags() const;

  fmtflags flags(fmtflags fmtfl);

- Az első a jelzőbitekre vonatkozó adattagot téríti vissza.
- A második módosítja a jelzőbiteket a paraméternek megfelelően, és a régi értéket téríti vissza.

Példa a setf és flags tagfüggvényekre

- Visual C++-ban érvényes alakban kiírjuk a bitek nevét, és az adattagot is bitenként (az int mérete 32 bit).

```
#include <cstdio>
#include <iostream>
using namespace std;
```

A binaris_c függvény

```
void binaris_c(int x) {
    printf("bitenkent: ");
    for (int i = 8 * sizeof(int) - 1; i >= 0; i--) {
        printf("%d", (x >> i) & 1);
        if (!(i % 8)) printf(" ");
    }
    printf("\n");
}
```

A bit_nevek függvény

```
void bit_nevek(const char* s[], int x)
{
   for (int i = 0; i < 15; i++)
   if ((x >> i) & 1)
        printf("%-16s", s[i]);
   printf("\n");
}
```

A kiiras függvény

```
void kiiras(const char* s[], int x)
{
   binaris_c(x);
   bit_nevek(s, x);
}
```

Az enum_nevek tömb

```
const char* enum_nevek[] = {
   "skipws",      "unitbuf",      "uppercase",
   "showbase",    "showpoint",    "showpos",
   "left",        "right",        "internal",
   "dec",         "oct",          "hex",
   "scientific",  "fixed",        "boolalpha"
};
```

A fő függvény

```
int main() {
    int x = 64;
    kiiras(enum_nevek, cout.flags());
    cout << x << endl;
    cout.setf(ios_base::oct, ios_base::basefield);
    kiiras(enum_nevek, cout.flags());
```

A fő függvény

```
    cout << x << endl;
    cout.setf(ios_base::showbase);
    cout.setf(ios_base::hex, ios_base::basefield);
    kiiras(enum_nevek, cout.flags());
    cout << x << endl;
    return 0;
}
```

A kimenet

```
bitenkent: 00000000 00000000 00000010 00000001
skipws          dec
64
bitenkent: 00000000 00000000 00000100 00000001
skipws          oct
100
bitenkent: 00000000 00000000 00001000 00001001
skipws          showbase        hex
0x40
```

A width tagfüggvény

- Az ios_base tagfüggvénye. Két alakja:

  streamsize width() const;

  streamsize width(streamsize w);
- A streamsize egy egész típus, általában int.
- Az első függvény a mezőszélességet meghatározó adattagot téríti vissza. A második módosítja azt, és a régit téríti vissza.
- A beállított mezőszélesség csak az első kimeneti műveletre vonatkozik.

A fill tagfüggvény

- Az basic_ios tagfüggvénye. Két alakja:

  E **fill**() const;

  E **fill**(E ch);

- Itt E a sablonparaméter, ami általában char.
- Az első változat a töltőkaraktert kérdezi le.
- A második beállítja azt, és a régit téríti vissza.
- Az alapértelmezett töltőkarakter a szóköz.

Valós típusok kimenete

- A kimenetet a formátum és a pontosság határozza meg.
- A formátum lehet:
  - általános
  - tudományos (scientific)
  - fixpontos (fixed)

Az általános formátum

- A lehető legkevesebb számú karakterrel igyekszik kiírni.
- A pontosság a kiírandó számjegyek maximális számát jelenti.
- A %g konverzióelőírásnak felel meg.
- Ha más formátum az aktív, akkor a

```
cout.setf(0, ios_base::floatfield);
```

- segítségével állíthatjuk be.

A tudományos formátum

- Az exponenciális alakot használja a kiírásra.
- Például: 2.345e10
- A pontosság a tizedespont utáni számjegyek maximális száma.
- A %e konverzióelőírásnak felel meg.
- Beállítás:

```
cout.setf(ios_base::scientific, ios_base::floatfield);
```

A fixpontos formátum

- A tizedespontos alakot használja.
- Például: 234.56789
- A pontosság ebben az esetben is a tizedespont utáni számjegyek maximális száma.
- A %f konverzióelőírásnak felel meg.
- Beállítás:

```
cout.setf(ios_base::fixed, ios_base::floatfield);
```

A precision tagfüggvény

- Az ios_base tagfüggvénye. Két alakja:

  streamsize precision() const;

  streamsize precision(streamsize prec);
- A pontosságot kérdezi le, illetve állítja be. A pontosság előző értékét téríti vissza.
- A beállított pontosság mindaddig érvényben marad, amíg újra meg nem változtatjuk.

Példa a width, fill és precision tagfüggvényekre

```
#include <iostream>
#include <cstdio>
using namespace std;
int main() {
   const double x = 987.65432;
   cout << "*";
   cout.width(11);
   cout.precision(4);
   cout.fill('0');
```

Példa a width, fill és precision tagfüggvényekre

```
    cout << x << "*\n";
    cout << "*";
    cout.setf(ios_base::fixed, ios_base::floatfield);
    cout << x << "*\n";
    cout << "*";
    cout.width(11);
    cout << x << "*\n";
    printf("*%011.4lf*\n", x);
}
```

A kimenet

000000987.7	kerekítés, négy számjegy
987.6543	alapértelmezett mezőszélesség
000987.6543	mezőszélesség: 11
000987.6543	printf függvénnyel

Módosítók (manipulátorok)

- Olyan sajátos tagfüggvények, amelyek az adatfolyamra hivatkozó referenciát térítenek vissza.
- Ez által a tagfüggvénymeghívások egymáshoz láncolhatók.
- Egyes módosítók az iomanip fejállományban vannak deklarálva.

Példa módosítóra

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
#include <cstdio>

using namespace std;
```

Példa módosítóra

```
int main() {
   const double x = 987.65432;
   cout << "*" << fixed << setw(11)
        << setprecision(4) << setfill('0')
        << x << "*" << endl;
   printf("*%011.4lf*\n", x);
}
```

A kimenet

000987.6543

000987.6543

- A programban szabványos módosítókat használtunk.
- Lehetőség van arra is, hogy a programozó definiáljon saját módosítót.

A << operátor túlterhelése

- Szabványos típusokra a << operátor túl van terhelve.
- Saját típusokra ezt mi tehetjük meg az

ostream& operator <<(ostream& s, const oszt &o);

- alakú függvénnyel, ahol oszt az illető típust definiáló osztály neve.
- Ha ez az operátor az oszt védett tagjaira kell hivatkozzon, akkor ezt általában az oszt egy nyilvános tagfüggvényén keresztül valósíthatjuk meg.

Példa a << operátor túlterhelésére

```
#include <iostream>
using namespace std;
class tort {
   int sz;
   int n;
public:
   tort(int a, int b) { sz = a; n = b; }
   ostream& kiir(ostream& s) const;
};
```

A kiir tagfüggvény

```
ostream& tort::kiir(ostream& s) const
{
   s << sz << " / " << n;
   return s;
}
```

A << operátor

```
ostream& operator<<(ostream& s, const tort& t)
{
   return t.kiir(s);
}
```

A fő függvény

```
int main() {
   tort t1(3, 5);
   cout << t1 << endl;
}
```

Kimenet:

3 / 5

Példa függvénysablonra (típusazonosítás)

```
#include <iostream>
using namespace std;
template <class T>
void kiir_tipus(T a) {
   cout << a << "\t";
   cout << typeid(T).name() << endl;
}
```

A tort osztály

```
class tort {
   int sz;
   int n;
public:
   tort(int a, int b);
   ostream& kiir(ostream& s) const;
};
```

A konstruktor

```
tort::tort(int a, int b)
{
   sz = a;
   n = b;
}
```

A kiir tagfüggvény

```
ostream& tort::kiir(ostream& s) const
{
   return s << sz << " / " << n;
}
```

A << operátor

```
ostream& operator <<(ostream& s, const tort& t)
{
   return t.kiir(s);
}
```

- Ha az operátort nem terhelnénk túl, akkor a kiir_tipus függvénybeli

  cout << a << "\t";

  kiírást nem tudná végrehajtani a rendszer.

A fő függvény

```
int main() {
   kiir_tipus(3);
   kiir_tipus(5.9);
   tort y(4, 9);
   kiir_tipus(y);
}
```

Kimenet:

```
3        int
5.9      double
4 / 9    class tort
```

Az előző példa módosítása

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
using namespace std;
template <class T>
void kiir_tipus(T a) {
   cout << left << setw(10) << a << "\t";
   cout << typeid(T).name() << endl;
}
```

A fő függvény

```
int main() {
   kiir_tipus(3);
   kiir_tipus(5.9);
   tort y(4, 9);
   kiir_tipus(y);
}
```

Kimenet:

```
3                  int
5.9                double
4          / 9     class tort
```

- A setw csak a számlálóra vonatkozott.

További módosítás

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
#include <sstream>
using namespace std;
template <class T>
void kiir_tipus(T a) {
   cout << left << setw(10) << a << "\t";
   cout << typeid(T).name() << endl;
}
```

A kiir tagfüggvény

```
ostream& tort::kiir(ostream& s) const {
   ostringstream str_buf;
   str_buf << sz << " / " << n;
   return s << str_buf.rdbuf()->str();
}
```

- Részletek a következő oldalon.

Az ostringstream használata

- A string osztály egy objektumába írunk.
- Az rdbuf tagfüggvény a basic_stringbuf egy objektumára hivatkozó mutatót térít vissza.
- Ennek az str tagfüggvénye a string osztály objektumát téríti vissza.

A fő függvény

```
int main() {
   kiir_tipus(3);
   kiir_tipus(5.9);
   tort y(4, 9);
   kiir_tipus(y);
}
```

Kimenet:

```
3          int
5.9        double
4 / 9      class tort
```

18.3. Formátumozott bemenet

- A bemeneti műveletek a >> operátor segítségével végezhetők.
- A kimenethez hasonló formázási műveleteket alkalmazhatunk ebben az esetben is.
- Ha beolvasáskor egy hiba jelentkezik, akkor az adatfolyam hibaállapotba kerülhet.

A hibaállapot

- A hibaállapotot is jelzőbitek segítségével lehet felismerni:
- goodbit: nincs hiba;
- eofbit: állomány vége jelhez jutottunk;
- failbit: a következő művelet nem lesz sikeres;
- badbit: sérült adatfolyam.

A >> operátor túlterhelése

- Szabványos típusokra a >> operátor túl van terhelve.
- Saját típusokra ezt mi tehetjük meg az

  istream& operator >>(istream& s, oszt &o);

- alakú függvénnyel, ahol oszt az illető típust definiáló osztály neve.
- Ha ez az operátor az oszt védett tagjaira kell hivatkozzon, akkor ezt általában az oszt egy nyilvános tagfüggvényén keresztül valósíthatjuk meg.

Példa a >> operátor túlterhelésére

```
class tort {
   int sz;
   int n;
public:
   tort(int a, int b) { sz = a; n = b; }
   ostream& kiir(ostream& s) const;
   istream& beolvas(istream& s);
};
```

A beolvas tagfüggvény

```
istream& tort::beolvas(istream& s)
{
   cout << "Szamlalo: ";
   s >> sz;
   cout << "Nevezo: ";
   s >> n;
   return s;
}
```

A >> operátor

```
istream& operator>>(istream& s, tort& t)
{
   return t.beolvas(s);
}
```

A fő függvény

```
int main() {
   tort t1(3, 5);
   cout << t1 << endl;
   cin >> t1;
   cout << t1 << endl;
}
```

Kimenet:

```
3 / 5
Szamlalo: 4
Nevezo: 7
4 / 7
```